

Ценностни аспекти на педагогическото ежедневие
Value Aspects of the Pedagogical Daily Round

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО КАТО ПРОЕКТНОБАЗИРАНО ОБУЧЕНИЕ В I КЛАС

Олга Константинова

Начално училище „Христо Ботев“, Троян

*Да знаеши, не е достатъчно –
трябва и да прилагаши.*

*Да имаш желание, не е достатъчно –
трябва и да правиш.*

Гьоте

Резюме. В последните години предприемачеството все по-успешно се прилага в образованието и обучението, с което се насърчават изобретателността, новаторството и потенциалът на всеки. Това подпомага малкия ученик в ежедневието му живот у дома и в обществото, спомага за претворяване на идеите в действия. Дадените примери в статията доказват, че първокласниците могат да работят в екип, самоуверено пристъпват към всяко поръчение и с отговорност го изпълняват. Разширен е техният социален кръгзор с икономически знания на практическа основа, т.е. учене чрез откриване на новото и непознатото.

Keywords: project-based learning, entrepreneurship

Напоследък все повече се говори за триъгълник на знанието, очертаващ се от три основни точки: образование, изследване и иновации, които са залегнали в основата на Лисабонската стратегия „Европа 2020“ за растеж на образованието и обучението в съвременното училище. Иновациите и растежът в нашата страна биха били незначителни без наличието на широка платформа от знания, умения и компетентности, която да насърчава таланта и творческата нагласа от ранна възраст и която постоянно да се актуализира в зряла възраст. А компетентностите включват: предприемачество, творчество, новаторство, поемане на рискове, както и способността да се планират и управляват проекти. Най-добра територия, която стимулира формирането на икономическо мислене и изявата на предприемаческо поведение, подпомага развитието на личностни, морално-етични и лидерски качества у подрастващите, е **предприемачеството**. „Предприемачеството може да стимулира и насърчава иновационния и творческия подход, който е един от ключовите спосо-

би за създаване на по-голям растеж и повече и по-добри работни места, за постигане на социално сближаване и за борба със социалното изключване. “⁽¹⁾

Предприемачеството и обучението по предприемачество е инвестицията в човешкия капитал, основен двигател на иновациите.

Програмата НИЕ на Джуниър Ачийвмънт, България за I клас провокира учениците да мислят критично, да творят, да решават проблеми и да са инициативни, съсредоточава се върху индивидите и ролята, която те играят като производители и потребители, чрез измислени герои. Уменията и знанията, които получават малките ученици, работейки по тази програма, представляват първата крачка от превръщането им в добре информирани, финансово грамотни и пълноценни граждани на нашето общество. Програмата е комбинация от традиционна теория в съчетание с практически упражнения, които включват дискусии, игри, творчески задачи, работа в екип, игри по роли и други.

Предприемачеството се приема от родители и деца по-скоро като неустойчиво предизвикателство и с бързи темпове се чертаят стъпките на практически дейности през цялата учебна година, а именно:

- задълбочено изучаване на програмата НИЕ и представяне пред родителите като едногодишен проект с пет по-малки проекта върху петте основни теми към програмата и внедряването им към темите по ЗИП Роден край;
- проучване на професиите на родителите с цел включване на бизнес консултанти в малките проекти;
- поставяне на достижими цели и задачи, достъпни за учители, родители и деца, срок за изпълнение и отчитане на резултатите.

Целта на големия проект е: допълване на учебната програма по ЗИП Роден край с понятия и умения, свързани с бизнеса и икономиката.

Задачи

1. Развиване на личната инициативност и предприемчивост, превръщайки идеите и знанията си в дела.
2. Разширяване и обогатяване на икономическите знания на практична основа.
3. Формиране и развитие на умения за екипна работа, вземане на индивидуални и взаимни решения.
4. Запознаване на учениците с парите, като се поставя акцент върху печеленето и спестяването на пари, както и влагането им в благотворителни каузи.
5. Умения за работа по проект, трансфер на знания.

Първи минипроект „Нашата ферма“ към темата „Румен отива на село“ от предприемаческата програмата НИЕ. **Целта** е да се запознаят малките ученици с ролята на отделната личност, да могат да оценяват индивидуалните различия, да влязат в образа на литературния герой, да обогатят знанията си за видовете животни. В проекта са включени две занятия. В

първото деца се запознават с разказа, героите, въвеждат се понятията „ферма, фермер, размяна, стоки и др.“, рисуват животни, живеещи във фермата в дневник „Джунър“, разказват, споделят.

За второто занятие е поканен консултант – майка на дете от класа, управител на собствена ферма за отглеждане на крави. На първокласниците им е поставена предварителна задача да проучат какви други ферми може да има и да илюстрират своите познания в рисунка. В деня на занятието емоциите са силни, желанието да разкажат и любопитството да научат нови неща са неудържими. Всеки родител е изработил табелка с името на детето, а на вратата е плакат на Джунър Ачийвмънт. Занятието започва с проблемна ситуация – на мултимедийна презентация се показват животни (7 на брой, но се чуват само 6 звука на животни). Задачата е да се съотнесат звуци към съответното животно и да разпознаят на кое животно не се чува звукът. Така по емоционален начин се въвежда темата, видят на фермата, която ще разглеждат, представя се бизнес консултантът и постерите, изработени от него. Беседата за кравефермата е кратка, увлекателна и онагледена, а въпросите многобройни. Деца споделят и показват своите малки ферми. Учителят приканва учениците да си направят своя рисувана ферма с разнообразни животни и поставя задачите на предварително сформирани екипи. Готовият продукт на екипите е богата на животински видове и растителност ферма. Първокласниците подаряват на консултанта своите рисунки, а в замяна на това получават топло мляко, примесено с какао, от неговата ферма.

Изводи: децата обогатяват знанията си за селскостопанските животни, разбират, че понякога, когато се прави размяна, се дава нещо и се получава друго.

Втори минипроект „Панаир на чудесата“ по темата „Ани и панаирът“ – открит урок пред родители и гости от града и областта в световната Седмица по предприемачество

Учениците вече се познават с героинята и нейните планове да спечели пари, като изработи и продаде предмети на панаира. Те вече са запознати с понятията: избор, купувам, пари, печеля, потребител, предприемач, работа, спестявам, стимули, харча.

Цели на занятието: децата да умеят да дават определение за пари, да разпознават монетите като форма на парите, да ги различават, като се постави акцент върху печеленето и спестяването им. Да могат да следват инструкции с цел тяхната дейност да има затворен цикъл, т.е. да изработят предмети, да ги продадат и да спечелят пари.

Подготовка

1. Въведение – стаята е украсена празнично: семейни постери, постерите на Джунър Ачийвмънт, 5 модулни масички, на които има табелки, отговарящи по цветове на баджовете и на козирките на децата.

2. Сформиране на екипи за работа в работилници:

- **работилница за производство на сандвичи** – консултант (родител) и деца (*розови баджове и розови козирки, престилки*);
- **работилница за украса и дизайн на опечени мъфини** – консултант (родител) и деца (*червени баджове, червени козирки, престилки*);
- **работилница за производство на бижутерия** (гривнички за момичета и ключодържатели за момчета – дейност: низане) – консултант (родител) и деца (*сини баджове и сини козирки*);
- **работилница за производство на книгоразделители**: консултант (родител) и деца (*зелени баджове и зелени козирки*);
- **работилница за оцветяване на керамични декоративни чинийки**: консултант и деца (*жълти баджове и жълти козирки*)

Допълнителна подготовка:

- материали за маркетинг и реклама на 5-те дейности (малки постерчета, изработени от учителя);
- табелки/баджове за учениците;
- главен консултант (родител);
- помощник-консултанти (родители);
- табелки за продавач-консултанти за учители;
- табела на дъската „Панаир на чудесата“;
- касичка на класа;
- големите монети са залепени на клечка за показване;
- табелки за цени;
- пред дъската са оформят 5 щанда с надписи:

№1 Щанд за сандвичи – „Тука ви предлагаме вкусотийки пресни,
за дечицата послушни, весели, чудесни“

№2 Щанд за сладкиши – „На пресни плодове приличат,
но вкусни сладки се наричат“

№3 Щанд за бижутерия – „Моля тук се спрете, погледнете –
красиви гривнички купете“

№4 Щанд за книгораздели – „Книгоразделител си купи –
в любима книжка го сложи.“

№5 Щанд за керамични изделия – „На троянски майстори приличаме
с глина да работим най-обичаме“

(чиновете са обърнати обратно, а под тях има още направени неща от всички видове, на самия урок само се демонстрират самите дейности за около 15 мин.)

– микрофон.

Ход на урока

Деца са навън, влизат и застават отпред. Изпяват песента „Първокласно“.

Учител (обръщение към всички): Занятието се посвещава на Световната седмица по предприемачество, която се организира за пета година в България и неин

домакин е неправителствената организация Джуниър Ачийвмънт. Целта на глобалната инициатива, в която през 2011 г. се включват 123 държави и 7 500 000 души, е да вдъхновява младите хора да изследват потенциала си и да се развиват чрез иновации, въображение и творческа мисъл; да се насърчават предприемачите да мислят глобално, превръщайки идеите си в реалност. Миналата година тя е подкрепена от глобални лидери като президента на САЩ Барак Обама, премиера на Великобритания Дейвид Камерън, световноизвестния предприемач Ричард Брансън и много други. България е една от страните, която се включва в тази дейност с 80 открити урока в училища и детски градини, а Троян, в частност НУ „Христо Ботев“ има удоволствието да е част от тази глобална дейност.

Изявата на класа съвпада с приближаващия 21 ноември – Ден на християнското семейство. Следва поздрав към родители, без които тази вечер не би могла да се осъществи.

Песен за семейството

Прожектиране на презентация:

1-ви слайд: Програмата НИЕ с логото на Джуниър Ачийвмънт – *предимства*

Повишена мотивация за учене

Активно отношение към заобикалящата среда

Учене чрез правене

Реализация на идеи

Бизнес консултанти

Активни родители

Повишен имидж на училището

Възможности за личностна реализация

Възможности за интеграция

2-ри слайд: понятия, които трябва да се изучават в I клас по предприемачество.

3-ти слайд: истории за нас – показване на постер с 5-те приказки и тази, на която ще се работи в часа:

Румен отива на село – гост бизнес консултант, който разказва за тяхната собствена кравеферма, а накрая почерпва децата с топло мляко с какао.

Ани и панаирът – настоящото занятие

Явор и зеленчуковата градина

Неда купува подарък

Дани и новата площадка за игра

4-ти слайд: конкретни тема и цели, резюме на приказката.

Финансовият консултант (родител) запознава децата, с понятия като: избор, купувам, пари, печеля, потребител, предприемач работа, спестявам, стигмули, харча, прави обръщение към първокласниците (*на фона на този слайд, който не се коментира, излизат 3 деца*).

Първо дете – „Ани и панаирът“

Наближава есенният панаир и Ани решава да продаде с леля си Соня изработени от нея предмети.

Второ дете – Ани решава да изработи и продаде разделите за книга (показва разделител за книга).

Трето дете – Двете с леля Соня решават да ги продават по 50 ст.

Първо дете – Леля Соня показва как изглеждат 50 ст. (показва уголемени хартиени монети)

Второ дете – Ани похарчва част от парите на въртележките.

Трето дете – Но и решава да спести останалите в своята спестовна касичка.

Консултант: (беседа)

А колко от вас са получавали пари за извършена работа? (3–4 деца)

Кой може да каже какво означава „печеля“? (3–4 деца – обяснява се, че *печеля* означава да получиш пари за извършена работа)

Какво решава да направи Ани с парите, които спестява? (решава да купи подарък за леля си Соня)

Кой може да каже какво означава „спестявам“ (2–3 деца – спестявам, означава да се оставят пари настрана и да се похарчат по-късно за други, полезни неща.)

А чували ли сте за благотворителност? Какво означава тази дума и с каква цел се използва? А вие участвали ли сте в благотворителност?

Да припомним още веднъж какво означава думата пари и с какви монети се запознахме?

За какво се използват парите? (3–4 деца – с пари плащаме за неща, които са ни необходими или имаме желание да ги имаме)

Благодаря ви, деца, справяте се чудесно. Научили сте всичко за парите и затова предлагам с вашата госпожа да продължите нататък.

Учител: Деца, с вас решихме да влезем в ролята на Ани. Но тъй като тя е една, а вие сте 21 ученици, решихме да разширим дейността на Ани, като включим и други 4 дейности. Моля малките рекламни агенти да се подготвят за своята маркетингова и рекламна дейност. (5 деца излизат с книжни материали за представяне на своите отдели).

Докато вие се оправите, искам да ви представя нашите консултанти, които ще следят за правилното оценяване и продаване на изработените стоки. Освен това те ще преброят парите и утре сутринта ще отчетат спечелените пари от вас. И както заедно взехме решение, сумата ще разделим на 3. С една част ще си купим почерпка за Деня на християнското семейство, втората част ще запазим, за да се включим в коледна благотворителност, и третата част ще спестим.

(Присъстват и 2 медицински лица – родители), които предварително проверяват годността на хранителните продукти. За продавачи-консултанти на щандовете на нашия „Панаир на чудесата“ се определят учители).

И така, нека да дадем заслуженото внимание и време на малките рекламни агенти да обявят своите дейности:

САНДВИЧИ – Сандвичът е „вид произведение на хранителното изкуство“. Нашият отдел използва продукти за производство само на здравословни сандвичи, а именно, тънки филийки от пълнозърнест хляб или фразела, покрити с леки сосове и украсени с всякакви зеленчуци. Не пропускайте нашия щанд – той се намира под №1.

МЪФИНИ – Сладкарството е вкусна комбинация от талант, вдъхновение и правилните суровини. Нашите продукти са разработени да дават свобода на мисълта, да спестяват време и да очароват консуматорите. Заповядайте на щанд №2.

БИЖУТЕРИЯ – Нашата работилница ви предлага изделия за момичета и за момчета, изработени на ръка. Богатата ни колекция съчетава модерен дизайн и традиционни мотиви. Майсторите-моделери (посочва ги) могат да превърнат вашите идеи в уникално творение. Доверете се на нашите изделия и посетете щанд №3.

КНИГОРАЗДЕЛИТЕЛИ – Любовта към книгата се възпитава още от най-ранно детство. Четете винаги когато може на децата си, защото те още не могат да четат. Това им помага да си изграждат сами образите във въображението, да могат да си представят нещата много по-добре, отколкото готовите модели от детските филмчета. Книгоразделителят е лесен начин да направите посягането към книгата още по-желано и вълнуващо. Не подминавайте щанд №4.

КЕРАМИЧНИ ЧИНИЙКИ – Керамичното производство е първото овладяно от човека производство. Нашата сувенирна керамика включва изключително богата гама от дребни чинийки, украсени по уникален начин, способни да задоволят всеки вкус. Скъп спомен за днешното събитие ще ви остави щанд №5.

Учител: Да благодарим на малките рекламни агенти и да стартираме тяхното производство. Моля помощниците да се отправят към работилниците и работата да започне сега! (около 15 мин.).

За доброто настроение на всички звучи музикална импресия – (звучат детски песни на фона на няколко слайда).

Помощник-консултант (родител): – Мили деца, всички родители видяхме колко много усилия положихте, за да изработите вашите изделия. Водени от идеята те да се харесат на купувачите, вие работихте прецизно и внимателно. Сега следва момент на оценяване на вашите продукти. Нека всеки от вас да прецени колко струва неговото изделие, за което е положил труд.

(питат се по 2–3 деца от група, стига се до общо споразумение за единна цена на артикула, напр. 50 ст. за изделие, едно дете отива до щанда, изважда още от същия артикул и подрежда щанда, за да е готов за продажба, поставя картонче с цена, обща за всички, например:

Така се процедира и с останалите 4 щанда.

**МЪФИНА – 1 бр. 50 ст.
(в бълг. лв.)**

Учител: Ето че дойде най-приятният момент, мили деца, с вашите продукти да откриете нашия „Панаир на чудесата“. Нека Щанд №1 за сандвичи бъде открит тук и сега. (Излиза дете с готовата продукция, застава пред щанда и тържествено го открива, като показва надписа на щанда, а зад него застава продавач-консултантът. Така поетапно се откриват останалите щандове.).

Трети минипроект „Да си направим градинка“ към темата „Явор и зеленчуковата градина“. Целта на това занятие е децата да разберат значението на работата в екип, да открият други форми на възнаграждение освен парите, да обогатят знанията си за видовете растения. Проектът включва два основни етапа: посяване на различни семена при стайни условия (декември) и оформяне на зеленчукова градинка в двора на училището, за която ще се грижат първокласниците –април.

Изводи: децата получават знания за това, как се посяват различните зеленчуци, учат се да подреждат по специфични белези, стараят се да работят, следвайки дадени инструкции, работят в екип.

Четвърти минипроект „Да спечеля пари, като помагам у дома“ към темата „Неда купува подарък“. Тук децата се научават защо е толкова важно да се печелят и спестяват пари, научават къде хората могат да си спестяват парите и какво могат да си купуват със спестените пари. За целта се провежда практическо занятие в рамките на една седмица. Заедно се изработва в предходни часове лична банка, в която децата ще съхраняват спечелените и спестени пари. На родителите се разяснява подробно дейността, а те, от своя страна, я приемат положително. Така в рамките на една седмица децата извършват определена дейност, с която подпомагат своите родители у дома, а за извършената работа получават пари по преценка на родителя. Предлагат се на родителите примерни дейности с цел безопасност на труда на децата.

№	Единица труд	Заплащане	От тях ще спестя	От тях ще похарча	Подпис на ръководителя, възложил работата	Подпис на детето, изпълнило работата	Остатък
	Пример: Почистване на прах по мебелите	0,50 лв.	0,40 лв.	0,10 лв.			0,40 лв.

Условие: заплащането да става само с монети!

Задоволството, изписано по лицата на първокласниците, е повече от пока-

зателно за добре свършената работа, а пълните с монети минибанки подсказват, че и работодателите (родителите) са си свършили своето задължение.

Пети минипроект „Моята добра кауза“, който се осъществява чрез **„Една минута четене = 1 стотинка“** към темата „Дани и новата площадка“. Тук акцентът пада върху две важни цели, които стоят като обобщение на основния проект: децата да осмислят стойността на труда и да оценят значението на благотворителността и добрите дела.

Напр.: 22.02. 15 мин. четене = 15 ст.	23.02. 20 мин. четене = 20 ст.	И т.н.			Общо за седмицата:
--	---	-----------------	-------	-------	--------------------------------

Част от спечелените пари по този проект децата ще отделят за своята лична кауза. Останалите пари ще използват за екскурзия през май.

Проведен е специален час „Моята лична кауза“. Дори не би могло да се очаква от толкова малки деца да имат оформена и завършена цел. Тя има само едно име: **„Ще помогна на...“** с различни измерения – на болно дете; възрастна жена; болна съседка; бездомно животно; бедни хора; почистване на България за един ден; да стана по-добър, по-добра и други. Всички обещания са простички, но впечатляващи и толкова важни. Във втората част от часа децата рисуват своята кауза. Постерът едва побира детските обещания и очаквания, детските творби.

Извод

Дейността по предприемачество през цялата учебна година, представена чрез разнообразни дейности, отваря един нов свят за децата – различен и непознат за техните представи. В игрови и не принудени ситуации те осъзнават ролята на индивида, взаимната зависимост, важността на парите като средство за съществуване, учат се на милосърдие. Джуниър Ачийвмънт обучава децата, забавлявайки се, възпитава у тях предприемачески дух, прави ги потговорни и зрели, гарантира умения за сравняване с познатото и откриване на новото знание по забавен и нетрадиционен начин.

БЕЛЕЖКИ

1. Доц. д-р Александрова, М. Предприемачеството като движеща сила на стопанската активност.

ЛИТЕРАТУРА

- Хегедюш, Г. (2007). Педагогика на проектите – стратегия за развитие-то на креативността. *Начално образование*, 1.

THE ENTREPRENEURSHIP AS A PROJECT-BASED EDUCATION IN I-ST GRADE

Abstract. The entrepreneurship, in the last few years, has been more and more successfully practiced in school. This encourages everyone's creativity, innovativeness and potential. It also contributes to the young student's everyday life at home and in society by transforming its ideas into actions. The given examples in the article prove that the first graders can work in teams and execute every instruction with confidence and responsibility. They learn by discovering the new and unknown and as a result their social horizon is broadening with practice-based economic knowledge.

Olga Konstantinova

Senior teacher in I-st grade

✉ Primary School „Hristo Botev“

Troyan, Bulgaria

E-mail: olia_konstantinova@abv.bg